

зором під час занять з посторового орієнтування для успішного опанування ними різних видів музично-ритмічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гудим І. М. Використання музичного матеріалу в процесі формування невербальних засобів спілкування у слабозорих дошкільників. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова* : зб. наукових праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. № 10. С. 30-35.
2. Картава Ю. А. Теоретико-методичні засади музично-ритмічного виховання дошкільників із порушеннями зору : навчально-методичний посібник. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. 220 с.
3. Куненко Л. О. Інтегрована спрямованість змісту освітньої галузі «Мистецтво» для дітей з порушеннями зору. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі* : наук.-метод. зб. / за ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. К. : Наук. Світ, 2004. Вип. 5. С.124-127.
4. Куненко Л. О. Корекційна спрямованість змісту музично-естетичної освіти учнів з порушеннями зору. *Дефектологія*. 2000. № 4. С. 13-16.
5. Синьова Є. П. Тифлопсихологія : підручник. К. : Знання, 2008. 365 с.
6. Костенко М., Гошовський В.І. Орієнтування в просторі незрячих дітей та дітей з порушеннями зору. Харків : Видавництво «Ранок», 2022. 112 с.
7. Інститут спеціальної педагогіки Національної Академії Педагогічних наук України «Особливості розвитку дітей дошкільного віку із порушенням зору». Науково методичний посібник. Київ. Педагогічна думка 2012 138 с.

Вікторія МИРОШНІЧЕНКО

магістрантка спеціальності 016
Спеціальна освіта
(Тифлопедагогіка. Сурдопедагогіка)
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
Науковий керівник – **О. В. КОЛИШКІН**,
канд. пед. наук, доцент

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ

У статті розкрито особливості формування толерантної поведінки молодших школярів зі зниженим слухом у позаурочній діяльності. Зазначається, що толерантність є необхідною умовою для створення атмосфери доброзичливості й взаєморозуміння між людьми. Для формування толерантної поведінки спочатку потрібно визначити рівень толерантності дитини, а потім через години спілкування, сюжетно-рольові ігри створювати ситуації де, дитина поважає себе, оточуючих, уміє взаємодіяти.

Ключові слова: формування, толерантність, діти зі зниженим слухом, позаурочна діяльність.

Myroshnichenko V. Formation of tolerant behavior young schoolchildren with reduced hearing in extra curricular activities

The article reveals the peculiarities of the formation of tolerant behavior of younger schoolchildren with reduced hearing in extracurricular activities. It is noted that tolerance is a necessary condition for creating an atmosphere of goodwill and mutual understanding between people. To form tolerant behavior, you must first determine the level of tolerance of the child, and then, through hours of communication, role-playing games, create situations where the child respects himself and others, knows how to interact.

Key words: formation, tolerance, children with reduced hearing, extracurricular activities.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні кожен 5 освітній заклад став інклюзивним. Тобто таким, який забезпечує рівний доступ до навчання і виховання дітей. Спеціалізовані заклади відходять на другий план, а перед батьками дітей з особливими освітніми потребами «відчиняються» двері до закладу загальної середньої освіти. Протягом останніх п'яти років звичайні школи почали створювати всі умови, щоб будь-яка дитина відчула себе захищено, їй було там зручно навчатися та відбувалася успішна соціалізація.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, глухота і зниження слуху діагностуються у 2–3 % новонароджених, у віці 18 років – у 5 % молодих людей. Щороку в Україні народжується близько 400 дітей з тяжким порушенням слуху [3].

Діти зі зниженим слухом зіштовхуються з труднощами у соціалізації саме через особливості своєї поведінки. Адже втрата слуху у ранньому віці впливає на розвиток дитини і призводить до виникнення деяких особливостей. Насамперед, порушення слуху позначається на мовленнєвому розвитку дитини, може стати перешкодою для встановлення соціальних контактів, ускладнювати пізнання довкілля.

Серед ціннісних пріоритетів сучасної освіти проблема виховання толерантності молодших школярів посідає особливе місце як в Україні, так і в цілому світі. Виховання толерантності стає важливим, оскільки толерантність – це необхідна умова для створення атмосфери доброзичливості й взаєморозуміння між людьми на шляху до побудови демократичного суспільства. Основою реформування освіти України визначається принцип пріоритетності людини, забезпечення її особистісного розвитку згідно з її індивідуальними здібностями і потребами на основі навчання протягом життя.

Аналіз досліджень і публікацій. Природу толерантності розглядали як зарубіжні, так і вітчизняні філософи, психологи, соціологи (Р. Валітова, А. Камю, І. Кант, Дж. Локк). Дослідження зарубіжних фахівців підтверджують, що в інклюзивних умовах у дітей із порушеннями слуху значно розширюється обсяг словникового запасу, підвищується мовленнєва активність, поліпшуються навички читання з губ. Хоча, за окремими даними, після четвертого року навчання у масовій школі у дітей зі зниженим слухом може спостерігатися уповільнення темпу роботи на уроці та збільшення кількості часу на сприйняття навчального матеріалу, що пояснюється наростанням його обсягу та підвищенням його складності [1].

Це утруднює сприйняття та розуміння в повному обсязі навчальної інформації та потребує додаткових заходів з боку педагога. Водночас виявляється, що в дітей із порушеннями слуху в інклюзивних умовах обсяг слухомовленнєвої пам'яті більший. Проте можуть виникати труднощі у розумінні оточуючих. При цьому помітна своєрідність міжособистісного спілкування дітей із нормальним слухом та учнями зі зниженим слухом, які мають більш низький рівень комунікативної активності [5].

Мета статті – розкрити сучасні підходи до формування толерантної поведінки у молодших школярів зі зниженим слухом.

Виклад основного матеріалу. Особистість та колектив взаємопов'язані один з одним, і багато в чому залежать один від одного. Це як пазли, які без поєднання не дають цілісної картинки. Діти приходять в колектив як особистість зі своїми інтересами, поглядами на певні події, вмінням чи не вмінням спілкуватися, індивідуальною зовнішністю, певним станом здоров'я. Як складуться відносини особистості і колективу, залежить не тільки від якостей самої особистості, але і від колективу.

Дитячий колектив значно впливає на формування особистості майбутньої дорослої людини. Саме в колективі виховуються потреби, формуються здібності, відбувається всебічний розвиток особистості і підготовка дітей до суспільного життя.

Велику роль у прояві поведінки відіграє усвідомлення свого місця в колективі, оцінки своїх успіхів і невдач, але слід зазначити, що процес самоусвідомлення в дітей з порушенням слуху формується повільніше, і саме це зумовлює необхідність участі в цьому процесі педагогів і батьків.

Толерантність – це здатність розуміти, що інші люди абсолютно інші. Толерантність молодшого школяра можна розглядати як одну з важливих людських цінностей. Це є норма цивілізованого світу. Саме педагог у співпраці з батьками формує таку поведінку у дітей молодшого шкільного віку.

Дітям зі зниженим слухом складніше у формуванні такої поведінки. Проте якщо педагог розглядатиме толерантність у трьох основних складових, то це полегшить сприйняття дитини молодшого шкільного віку зі зниженим слухом. По-перше, це виховання поваги до себе, що є основою. Коли дитина впевнена у собі, має адекватну самооцінку, розвивається, проявляє творчість і креативність, тим самим формує почуття власної гідності. Якщо педагог бачить прогалини, то залучаючи шкільного психолога коригує першу складову. Бо найголовніше для дитини полюбити себе.

Друга складова – виховання поваги до інших. Педагог ще з початком шкільного життя прививає дітям дружелюбність, людяність, казки, ілюстрації. Вчить розуміти і сприймати відмінності між людьми, особисті кордони, поважати думки та дії однолітків.

Третя складова – конструктивна взаємодія. Це про вміння толерантно спілкуватися, компромісно вирішувати конфліктні ситуації і тд.

Якщо все це разом поєднати, то дитина молодшого шкільного віку зі зниженим слухом вмітиме робити правильні висновки і розумітиме різні варіанти ситуацій, які можуть трапитися з нею. Вчитиметься аналізувати власні та інших думки, емоції, вчинки.

Тому перед педагогами стоїть завдання з перших днів навчання учнів у початковій школі необхідності виховання толерантності саме через позаурочну діяльність. Освіта сприяє створенню педагогічних умов, що допомагають формуванню толерантних переконань, поглядів і навичок толерантної поведінки в сім'ї, освітньому закладі, майбутній професійній діяльності.

Закласти основи толерантності дітей можна не лише на казкових сюжетах, але й літературних, адже книги є найважливішим засобом залучення дітей до загальнолюдських цінностей, джерелом формування толерантних якостей особистості, яка розвиває їхні естетичні почуття, природні здібності, нахили до творчого мислення.

Вагомий вплив на виховання толерантності мають ігрові методи у позаурочній діяльності. Ігри та ігрові завдання, які викликають у дітей сильні та яскраві переживання вчать дітей критично мислити, швидко

реагувати, успішно діяти, набувати соціального досвіду сприяють формуванню толерантності. Саме під час використання сюжетно-рольових ігор, ігор-інсценізацій, відтворюючи реальні життєві ситуації діти мають можливість спробувати себе у певній ролі, прожити певну ситуацію, зрозуміти різні способи дій, шляхи вирішення проблеми [2].

Для того щоб формувати досвід толерантної взаємодії з оточуючими потрібно використовувати ігри-драматизації. Щоб дитина могла ототожнювати себе з певними героями сучасної дитячої літератури.

Ідеальним варіантом буде форум-театр. Це інтерактивна методика, в якій моделюється конкретна конфліктна ситуація, яка відображає соціально актуальне питання, з подальшим обговоренням з глядачами і пошуком шляхів виходу з ситуації. Так як можна використовувати прийоми зміни кінцівки, порад для негативних героїв. Таким чином буде збагачуватися соціальний досвід школярів зі зниженим слухом, розглядатиметься приклад толерантної поведінки, а найголовніше, це матиме прихований виховний вплив, який є досить дієвим [4]. Завдяки інсценізації не буде прямих моральних вказівок, формуватиметься критичне мислення щодо певних ситуацій, і як наслідок толерантна поведінка.

Також у пошуках методів виховання толерантності можна розглянути казку. Науковці довели, що казка може стати тією сходинкою, з якої починається формування гуманної поведінки дитини. Слухаючи казку молодші школярі ототожнюють себе з головним героєм. Під впливом почуттів, що виникають через казкові образи, молодші школярі зі зниженим слухом вчать мислити словами. А бувають випадки коли молодші школярі не знають, або не можуть висловити свою думку словами. І саме тоді використовують малюнок, за допомогою нього можуть зобразити своє відношення до себе, оточуючих, світу.

Для дитини зі зниженим слухом, особливо, яка має мовленнєві труднощі, малювання є способом самовираження і саморозкриття. Саме тоді формуємо толерантність через малюнок. Дитина відкриває дорослому свій внутрішній світ, і у такий спосіб спілкується з зовнішнім світом.

Висновки. Таким чином, формуючи почуття толерантності в дітей молодшого шкільного віку зі зниженим слухом, доцільно розвивати увагу, здатність до співпереживання та співчуття, довіру, гідність і самопізнання як риси толерантної особистості. Навчити дітей конкретним прийомам, завдяки яким вони зможуть розвинути в собі

якості толерантної особистості, допоможуть тренінги і ситуаційні ігри, в яких враховані вікові особливості дітей. Саме педагог здатний стати для дітей середовищем свободи, взаєморозуміння, толерантності. Тому необхідною й обов'язковою є толерантна спрямованість виховного процесу в школі, насичення її змістом, який сприяв би підвищенню його ефективності, забезпечував розв'язання завдань в аспекті формування та розвитку дитячої особистості.

Перспектива дослідження. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в удосконаленні процесу формування толерантної поведінки в учнів зі зниженим слухом різних вікових категорій та створення програми щодо формування толерантної поведінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кульбіда С. В. Учні початкових класів із порушеннями слуху: навчання та розвиток : навч.-метод. посіб. Харків : Ранок, 2020. 144 с.
2. Кульбіда С.В. Навчання дітей із порушеннями слуху : навч.-метод. посіб. Харків : Ранок, 2019. 216 с
3. Литовченко С. В. Дитина з порушенням слуху. Харків : Ранок, ВГ «Кенгуру», 2018. 56 с.
4. Сухопарова І. І. Змістове і методичне забезпечення формування толерантності у молодших школярів у позаурочній діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. № 55. 2016. С. 200–206.
5. Таранченко О. М. Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології : навч.-метод. посіб. К. : Вид ФОР Симоненко О. І., 2018. 250 с.

Інна НІКОЛАЄСКУ

студентка 1 курсу ОС «магістр»
спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Тифлопедагогіка. Сурдопедагогіка)
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
Науковий керівник – **А.В. ЗАМША**,
канд. психол. наук, доцент

ВІРТУАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗІ ЗНИЖЕННЯМ ЗОРУ

Аргументовано, що в освітньому процесі початкової школи під час вивчення предметів не приділяється належної уваги теорії та практиці використання цифрових ресурсів як способу активізації пізнавального інтересу молодших школярів. Вмотивовано необхідність використання віртуальних екскурсій як інноваційного засобу формування пізнавального інтересу дітей молодшого шкільного віку зі зниженням зору. Проаналізовано наявні в науково-